

Literatuurlijst :

DE DEGRESSIVITEIT VAN DE WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN IN BELGIË : IMPACT OP ARMOEDE

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede stelt hierbij een literatuurlijst voor waarin onderzoeken en publicaties rond de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen in België in relatie met armoede zijn opgenomen. Publicaties die precies over de degressiviteit gaan, zijn weinig voorhanden. De meeste gaan over het (gemiddeld) niveau van uitkeringen, de duurtijd van uitkeringsrechten of sancties in de werkloosheid.

De werkzaamheden van het Steunpunt worden eerst chronologisch opgelijst, gevolgd door een lijst met zowel academische studies als niet-academische publicaties van diverse organisaties, per jaar in alfabetische volgorde gerangschikt.

We eindigen met enkele internationale wetenschappelijke publicaties die een interessante bijdrage kunnen leveren aan het debat.

In geen geval wordt een exhaustief overzicht beoogd.

Publicaties van het Steunpunt tot bestrijding van armoede

- Galand Sophie (2014). 'La dégressivité renforcée des allocations de chômage: quel effet sur la pauvreté?' *La Revue Nouvelle*, n° 6-7, juin-juillet 2014, p. 6-8.
- Galand Sophie en Termote Henk (2014). '[De versterkte degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen: impact op armoede](#)', *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 3e trimester 2014, p. 1-39.
- Galand Sophie et Termote Henk (2014). '[La dégressivité renforcée des allocations de chômage : impact sur la pauvreté](#)', *Revue belge de Sécurité Sociale*, 3ième trimestre 2014, p. 3-39.
- Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale (2014). [La dégressivité renforcée des allocations de chômage : impact sur la pauvreté](#), août 2014, Bruxelles, Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale.
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2014). [De versterkte degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen : impact op de armoede](#), augustus 2014, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - www.armoedebestrijding.be
 Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale - www.luttepauvrete.be
 24/08/2018

- Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale (2014). Journée d'étude 29 avril 2014 '*Protection sociale et pauvreté: pour quelles raisons les personnes pauvres sont-elles sous-protégées?*', Panel 3 : 'L'impact de la réforme de l'assurance chômage sur la pauvreté', http://www.luttepauvrete.be/journee_etude_protosoc.htm
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2014). Studiedag 29 april 2014 '*Sociale bescherming en armoede: om welke redenen zijn mensen in armoede onderbeschermd ?*', Panel 3 : 'De impact van de hervorming van de werkloosheidsverzekering op armoede', http://www.armoedebestrijding.be/studiedag_socbe.htm
- Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale (2014). *Mémoire Protection sociale*, février 2014, Bruxelles, Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale.
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2014). *Memorandum sociale bescherming*, februari 2014, Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.
- Termote Henk (2014). '*De impact van de werkloosheidshervorming: een opstap naar de arbeidsmarkt of een weg naar sociale onderbescherming?*', *Over. Werk*, nr. 3, 2014, p. 110-120.
- Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale (2013). '*Protection sociale pour les personnes sans emploi*' dans *Protection sociale et pauvreté*, Bruxelles, Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme, p. 29-59.
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2013). '*Sociale bescherming voor wie geen werk heeft*' in *Sociale bescherming en armoede*, Brussel, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, p. 29-59.

In het kader van het project rechtspraak van het Steunpunt, is te vermelden de samenvatting van de beslissing van de [Raad van State 17 november 2015, nr. 232.914](#) over de degressiviteit van de werkloosheidsuitkering.

Bibliografische referenties

2018

- Akhaloui, Rachid (2018). *La réforme du gouvernement Di Rupo au regard du principe de standstill*. Master Thèse. Faculté de droit et de criminologie, Université catholique de Louvain, 2018
- Collado, D., (2018). *Financial work incentives and the long-term unemployed: the case of Belgium*, WP 18/03, Antwerpen, Herman Deleeck Centre for Social Policy.
- Conseil supérieur de l'emploi (2018). *État des lieux du marché du travail en Belgique et dans les régions*, juin 2018, <http://www.emploi.belgique.be/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=47809>, (voir la graphique 25, p.62-Piège du chômage et le tableau 10, p. 63-Évolution du nombre de bénéficiaires d'un revenu d'intégration sociale par âge et par région, 2008-2017).
- Cour des comptes (2018). *Allocation de chômage complet - Prévention et détection des paiements indus* (voir 3.4. Contrôles de la dégressivité des allocations en cours de chômage, p. 32-35 et Recommandations par rapport au Contrôle de la dégressivité des allocations (9 et 10), p. 44.).
- Hoge Raad voor de werkgelegenheid (2018). *Stand van zaken op de arbeidsmarkt in België en in de gewesten*, juni 2018, <http://www.werk.belgie.be/WorkArea/DownloadAsset.aspx?id=47809>, (zie grafiek 25, p. 64-Werkloosheidsvallen en tabel 10, p. 65-Verloop van het aantal begunstigden van een leefloon naar leeftijd en naar gewest, 2008-2017).
- Knotz Carlo Michael (2018). 'A rising workfare state? Unemployment benefit conditionality in 21 OECD countries, 1980–2012', *Journal of International and Comparative Social Policy*. 1-18. 10.1080/21699763.2018.1472136.
- OECD (2018). 'Unemployment-benefit coverage: Recent trends and their drivers', in *OECD Employment Outlook 2018*, OECD, Paris, p. 185-210, https://doi.org/10.1787/empl_outlook-2018-9-en.
- ONEM (2018). *L'ONEM en 2017. Volume 2: Indicateurs du marché du travail et évolution des allocations*. (voir partie 8.3.1. Dégressivité accrue, p. 137-140)
- Rekenhof (2018). *Uitkeringen voor volledig werklozen - Voorkomen en opsporen van onterechte betalingen*, (zie 3.4. Controles van de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen tijdens de werkloosheid, p. 36-39 et Aanbevelingen m.b.t.

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - www.armoedebestrijding.be
 Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale - www.luttepauvrete.be
[24/08/2018](#)

Controle van de degressiviteit van de uitkeringen (9 en 10), p. 48).

- RVA (2018). [De RVA in 2017. Volume 2: indicatoren van de arbeidsmarkt en evolutie van de uitkeringen](#) (zie deel 8.3.1. Versterkte degressiviteit, p. 137-140).
- Van Praet Nicolas (2018), '[Netwerk tegen Armoede](#)', *Over.Werk*, 2018/1, p. 126-127.
- Vargas Mesén, Van der Linden Juliana and Bruno (2018). [Is there always a Trade-off between Insurance and Incentives? The Case of Unemployment with Subsistence Constraints](#), CESifo Working Paper No. 7044, May 2018,

2017

- Coquet Bruno (2017). *Les allocations chômage devraient-elles être dégressives?*, Paris, OFCE Sciences Po, Working paper, 2017-01, 11 janvier, <https://www.ofce.sciences-po.fr/pdf/dtravail/WP2017-01.pdf>
- Demazière D., Ugeux E., Zune M. (2017). *De ervaringen met de uitsluiting uit de werkloosheid. Kwalitatief onderzoek*
[Rapport](#); [Samenvatting](#)
Les expériences de l'exclusion du chômage. Recherche Qualitative.
[Rapport complet](#); [Synthèse](#)
- Fonder M., Mosty M., Van Haerperen B. et al. (2017). [Mondes vécus et systèmes. Recueil et analyse de témoignages de personnes exclues des allocations d'insertion](#). Rapport de recherche de l'IWEPS n°20, juillet 2017, Belgrade- Namur, Institut wallon de l'évaluation de la prospective et de la statistique (IWEPS).
 (bien que sur les allocations d'insertion, contient des éléments intéressants, e.a. sur la méthodologie)
- LST (2017). 'Des militant-e-s de LST prennent la parole', *La Main dans la Main*, n° 345, oct/novembre 2017, p. 4-6, http://www.mouvement-lst.org/lmdlm/2017-10_2017-11_lmdlm.pdf
- Nicaise I., Lambert C., de Fauconval, M. et al. (2017). 'Le droit au travail' dans W. Lahaye, I. Pannecoucke, J. Vranken, & R. Van Rossem (Reds.), *Pauvreté en Belgique—Annuaire 2017*, Gent, Skribis, p. 49-77.
- Nicaise I., Lambert C., de Fauconval, M. et al. (2017). 'Recht op arbeid' in W. Lahaye, I. Pannecoucke, J. Vranken, & R. Van Rossem (Reds.), *Armoede in België. Jaarboek 2017*, Gent, Skribis, p. 45-71.

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - www.armoedebestrijding.be
 Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale - www.luttepauvrete.be
[24/08/2018](http://www.luttepauvrete.be)

- Ourlias Benoît (2017). *Comparaisons internationales des régimes d'assurance chômage : quels enseignements?*, Document d'études, n° 2019, mai 2017, <http://www.epsilon.insee.fr/jspui/bitstream/1/58174/1/DE209.pdf>
- Thienpont, Astrid (2017). 'Minder werklozen, meer armoede', *Samenleving en politiek*, 24 (2017) 9 ; p. 59-66.

2016

- Banque Nationale de Belgique (2016). *Les transitions socio-économiques sur les marchés du travail: un exercice de benchmarking européen* ; Communiqué de presse 16-12-2016 (dernière phrase : « Il y a aussi lieu d'augmenter la lisibilité pour les bénéficiaires du système d'assurance-chômage belge en ce qui concerne ses aspects incitatifs (dégressivité dans le temps des allocations, etc.), de manière à ce que les règles du jeu soient claires et qu'elles permettent un retour plus rapide à l'emploi. »)
- Breugelmans Eric, Breugelmans Stéphane (2016). *La réforme de la dégressivité du chômage: évolution vers un nouveau référentiel d'action publique et freins à la mobilisation*. Mémoire du master en Politique économique et sociale, Université Catholique de Louvain.
- Ghailani D. and Ramón Peña-Casas, *Unemployment and Pensions Protection in Europe: the Changing Role of Social Partners*. Belgium. OSE Research Paper No. 27 – April 2016 – Belgium, Bruxelles, European Social Observatory. (Table 2: Degressivity of unemployment benefits and amounts - 2015.)
- Nationale Bank van België (2016). *De sociaaleconomische transitie op de arbeidsmarkt: een Europese benchmarking-oefening, Perscommuniqué 16-12-2016* (zie laatste zin: "Het is ook van belang het Belgische stelsel van werkloosheidsverzekering begrijpelijker te maken voor de begunstigden wat betreft de stimulerende aspecten (degressiviteit van de uitkeringen de tijd, enz.), zodat de spelregels duidelijk zijn en een snellere herintreding mogelijk maken.")
- Nevejan, Hendrik (2016). 'De versterkte degressiviteit van de Belgische werkloosheidsuitkeringen : een kritische appreciatie', *De Gids op maatschappelijk gebied*, 107 (2016) 10, p. 12-18.
- Schaeck B. et Desbonnet D. (2016). '[En chômage aussi :un « nouveau STO » ?](#)', *Ensemble!*, n° 92, décembre 2016-janvier-février-mars 2017, p. 40-42 (voir l'encadré : Une dégressivité « adoucie »...mais dans quelle mesure ?p. 41)
- Struyven Ludo (2016). *Long-term unemployed on the Belgian Labour market: between target group for policies and no target group*. Peer Review on 'Approaches to integrate

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - www.armoedebestrijding.be
 Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale - www.luttepauvrete.be
[24/08/2018](http://www.luttepauvrete.be)

long-term unemployed persons', Berlin (Germany) 13-14 October 2016, Brussels, European Commission.

- Vendramin Patricia, Van Haeperen Béatrice (coord.) (2016). 'Du chômage aux chômeurs', *Dynamiques régionales*, n° 4, Automne 2016, Namur, IWEPS, <https://www.iweps.be/wp-content/uploads/2017/01/dr4.pdf>

2015

- Flohimont Valérie (2015). *Les CPAS aujourd'hui : instrument de solidarité publique ou poubelle sociale ?*, 12 janvier 2015, <http://www.revue-democratie.be/index.php/social/protection-sociale/1092-les-cpas-aujourd-hui-instrument-de-solidarite-publique-ou-poubelle-sociale>
- Martens Yves (2015). 'Chasse aux chômeurs : les nouvelles du front', *Ensemble*, n° 89, décembre 2015, p. 46-47, <http://www.asbl-csce.be/journal/Ensemble89.pdf>
- Netwerk tegen Armoede (2015). *Raad van State doet helaas geen uitspraak over versnelde degressiviteit werkloosheidsuitkeringen*, [netwerktegenarmoede.be](http://www.netwerktegenarmoede.be), 7/12/2015.
- Van Lancker Wim (2015). *Mythes en feiten omtrent de Belgische werkloosheidsverzekering*, <http://www.ivorentoren.be/2015/01/14/mythes-en-feiten-omtrent-de-belgische-werkloosheidsverzekering/>
- Van Lancker W., Marchal S., Schuerman N. et al. (2015). *Leven aan de dop. De impact van werkloosheid op het inkomen in België in vergelijkend perspectief*. CSB Bericht, 06/2015, Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek.

2014

- Nicaise I. en Schepers W. (2014). *Het vel van de kei. Armoedetoets van de ingrepen van de regering-Di Rupo in de werkloosheidsverzekering*, Leuven, HIVA KULeuven.

2013

- Nevejan Hendrik et Van Camp Guy (2013). 'La dégressivité renforcée des allocations de chômage belges: effets sur le revenu des chômeurs et sur les pièges financiers à l'emploi.' Dans Maystadt, Philippe et al (dir.), *Le modèle social belge : quel avenir?*, Presses interuniversitaires de Charleroi, p. 471-507.

2012

- Palsterman Paul (2012). 'Les réformes de l'été en matière de chômage', dans Étienne Francine et Michel Dumont (dir.), *Regards croisés sur la sécurité sociale*, Anthemis et CUP, p. 945, http://www.anthemis.be/media/anthemis/freepdf/Tdm_CUPSOC12.pdf

Een deel van de discussie gaat ook over de **bestemming van wie de werkloosheid verlaat**. In een aantal studies wordt enkel gekeken naar de impact van maatregelen op 'uitstroom uit de werkloosheid', waarbij de nietsvermoedende lezer denkt dat de 'uitgestroomden' allemaal aan het werk zijn. In de praktijk gaat een deel naar het OCMW, maar verdwijnen vooral heel wat werklozen uit het vizier (naar non-takeup? zwartwerk? marginaliteit?...).

Over die bestemmingen gaan volgende publicaties (allemaal voor België):

(alfabetisch gerangschikt)

- Cherenti Ricardo (2015). [*Les sanctions ONEM et les fins de droit aux allocations d'insertion. Étude 2015*](#), UVCB – Fédération des CPAS.
- De Lathouwer Lieve, Cockx Bart, Bogaerts Kristel et al. (2003). *De impact van schorsing van artikel 80 in de werkloosheidsverzekering op herintrede en armoede. Actuele problemen met betrekking tot de sociale cohesie*, Gent, Academia Press,
- De Witte Hans, Nicaise Ides, Holderbeke Francis (1996). 'Waar bleven de geschorsten? Een kritische vergelijking van de RVA-nota en de VBSG-studie over de relatie tussen schorsingen en BM-aanvragen', *Nieuwsbrief Steunpunt WAV*, 1996, Vol. 4, p. 153 – 161,
- Heylen Vicky, Bollens Joost, Ceniccola Pasquale et al. (2009). *Potentiële stromen van gesanctioneerden naar de OCMW's. Het plan tot activering van het zoekgedrag*, POD MI / KU Leuven - HIVA / ULB.
- POD Maatschappelijke Integratie (2014). [*RVA sanctie en doorstroom naar de OCMW's*](#), Focus nr. 8, juli 2014, Brussel, POD MI - Maatschappelijke integratie.
- SPP Intégration sociale (2014). [*Sanction ONEM et transfert vers les CPAS?*](#), Focus, n°8, juillet 2014, Bruxelles, SPP IS – Intégration sociale.

Enkele internationale wetenschappelijke publicaties

- De jaarboeken 'Employment and Social Developments in Europe - annual review' van de European Commission, DG Employment, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=113&langId=en#ESDE>

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - www.armoedebestrijding.be
 Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale - www.luttepauvrete.be
[24/08/2018](#)

- Deze jaarboeken bevatten passages over onder meer de 'generositeit' van de uitkeringen (zie o.a. in het [jaarboek 2013](#), p. 161-167; [jaarboek 2012](#), p. 91-95. Deze passages bevatten op hun beurt ook stukjes literatuuroverzicht, naast statistische analyses van DG Employment zelf.)

(verder alfabetisch gerangschikt)

- Bargain O., Caliendo M., Haan P., Orsini K. (2006). '[Making Work Pay' in a Rationed Labour Market](#), IZA Discussion Paper No. 2033, March 2006, Bonn, IZA.
- Blumkin T., Danziger L., Yashiv E. (2017). '[Optimal unemployment benefit policy and the firm productivity distribution](#)', *Int Tax Public Finance*, vol. 24, p.36–59.
- Coquet Bruno (2016). [Dégressivité des allocations chômage : une réforme ni nécessaire ni efficace](#), Paris, OFCE policy brief 4, 4 octobre.
- Cylus J. , Glymour M. , Avendano M. , (2015). '[Health Effects of Unemployment Benefit Program Generosity](#)', *Am J Public Health*, February 2015, 105(2), p. 317–323.
- European Commission, DG ECFIN (2005). 'Indicators and policies to make work pay', in *European Economy – Special Report 2/2005, Proceedings of the workshop organised by the European Commission (Economic and Financial Affairs DG)*, Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities, http://ec.europa.eu/archives/economy_finance/publications/archives/pdf/publication7848_en.pdf
- Grogger Jeffrey (2003). '[The Effects of Time Limits, The EITC, and Other Policy Changes On Welfare Use, Work, and Income Among Female-headed Families](#)', *Review of Economics and Statistics*, May 2003, vol. 85, nr.2, p.394-408.
- Howell David R. and Rehn Miriam. (2009). [Unemployment Compensation and High European Unemployment: A Reassessment with New Benefit Indicators](#). SCEPA Working Paper 2009-9, New York, Schwartz Center for Economic Policy Analysis and Department of Economics, The New School for Social Research.
- Immervoll Herwig and Peason Mark (2009). [A Good Time for Making Work Pay? Taking Stock of In-Work Benefits and Related Measures across the OECD](#), IZA Policy Paper No. 3, Bonn, IZA.
- Katz L.F., Meyer B.D. (1990). 'The impact of the potential duration of unemployment benefits on the duration of unemployment', *Journal of Public Economics*, vol. 41, nr. 1, p.45-72

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting - www.armoedebestrijding.be
Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale - www.luttepauvrete.be
[24/08/2018](#)

- Kolsrud J., Landsais C., Nilsson P., Spinnewijn J.(2017). [*The optimal timing of unemployment benefits: theory and evidence from Sweden*](#), 24 september 2017 (zie ook publicatie in: *American Economic Review* 108(4-5), 985-1033. April 2018)
- Launov Andrey and Wälde Klaus (2013). [Thumbscrew for Agencies or for Individuals? How to Reduce Unemployment](#), IZA Discussion Paper No. 7659, Bonn, IZA.
- Schmieder J, von Wachter T., Bender S. (2010). *The effects of unemployment insurance on labour supply and search outcomes. Regression discontinuity estimates from Germany*, IAB Discussion Paper No.4, Nuremberg, Institute for Employment Research of the Federal Employment Agency.